

USPOREDBA KURIKULA NASTAVE TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE PRIMARNOG OBRAZOVANJA U ITALIJI I HRVATSKOJ

Kekez, Janja

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:092886>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**USPOREDBA KURIKULA NASTAVE TJELESNE I
ZDRAVSTVENE KULTURE PRIMARNOG OBRAZOVANJA U
ITALIJI I HRVATSKOJ**

JANJA KEKEZ

Split, 2023.

Odsjek za učiteljski studij

Učiteljski studij

Metodika nastave tjelesne i zdravstvene kulture 3

**USPOREDBA KURIKULA NASTAVE TJELESNE I
ZDRAVSTVENE KULTURE PRIMARNOG OBRAZOVANJA U
ITALIJI I HRVATSKOJ**

Studentica: Janja Kekez

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Lidija Vlahović

Split, rujan 2023.

„Sve mogu u Onome koji me jača.“

Veliko hvala mojoj mentorici izv. prof. dr. sc. Lidiji Vlahović. Zahvaljujući njezinoj smirenosti i podršci, ovaj rad ugleadao je svijetlo dana.

Hvala mom mužu i obitelji na razumijevanju i ohrabrivanju. Volim vas!

Janja Kekez

Sadržaj

1. UVOD	2
2. NASTAVA TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE U OSNOVNOJ ŠKOLI	3
2.1. Utjecaj nastave TZK u osnovnim školama na djetetovo zdravlje	4
2.2. Uloga učitelja TZK u osnovnoj školi	6
2.3. Kompetencije učitelja i učenika u sklopu nastave TZK	7
3. POVIJESNI RAZVOJ KURIKULA TZK NA RAZINI EU	18
4. ANALIZA KURIKULA NASTAVNOGA PREDMETA TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA U OSNOVNIM ŠKOLAMA REPUBLIKE HRVATSKE.....	20
5. ANALIZA KURIKULA NASTAVNOG PREDMETA TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA U TALIJANSKOM OBRAZOVNOM SUSTAVU	26
6. USPOREDBA NACIONALNIH KURIKULA NASTAVNOGA PREDMETA TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA U PRIMARNOM OBRAZOVANJU U ITALIJI I HRVATSKOJ	30
7. ZAKLJUČAK	33
8. SAŽETAK	35
9. ABSTRACT	35
LITERATURA	36
PRILOZI.....	38

1. UVOD

Evolucijski je razvoj čovjeka usko povezan s njegovim stječenim vještinama, načinom kretanja i hranjenja. Suvremeni čovjek nema potrebu loviti svoj plijen i paliti vatru kako bi termički obradio hranu, no to ne znači da nema izazove koji utječu na kvalitetu njegova života. Pomoću tehnologije život je znatno jednostavniji nego prije, ali kao posljedicu nosi sjedilački način života. Nedostatak kretanja vidi se u općoj zdravstvenoj slici: gotovo svaka četvrta odrasla osoba je pretila (prosjek EU je 18%¹). Problem pretilosti vidljiv je i kod djece i adolescenata. Stope prekomjerne težine i pretilosti među petnaestogodišnjacima dosegnule su 18 % u 2018. godini.

Upravo iz tog razloga uočena je potreba za sustavnom edukacijom kroz cijelo obrazovanje, a u svrhu stjecanja cjeloživotnih navika potrebnih za kvalitetan život. Takva se edukacija provodi kroz nastavu tjelesne i zdravstvene kulture, a temelj joj je usvajanje teorijskih i motoričkih znanja, vještina i navika koje doprinose stvaranju pozitivnog stava prema tjelesnom vježbanju, zdravlju i zdravom načinu života (NN, 27/2019.).

Tjelesna i zdravstvena kultura (pokrata u nastavku: TZK) cjelovit je i svestran nastavni predmet koji se provodi u školama diljem svijeta. U ovom će se radu usporediti kurikuli nastavnog predmeta Tjelesne i zdravstvene kulture Italije i Hrvatske u primarnom obrazovanju, istaknut će se sličnosti, kao i razlike među njima. Primarno obrazovanje podrazumijeva niže razrede osnovne škole - od prvoga do četvrtoga, govorimo li za hrvatski obrazovni sustav, odnosno od prvoga do petoga razreda u talijanskom obrazovnom sustavu.

Prvo će poglavlje opisati nastavu TZK u osnovnoj školi kroz njene ciljeve i zadaće. Potom će se objasniti uloga nastave TZK na učeničko zdravlje te uloga učitelja i učenika u nastavnom procesu. Treće je poglavlje posvećeno razvoju kurikula TZK u Europskoj Uniji, a četvrto i peto pojedinačnoj analizi nacionalnih kurikula nastave TZK u primarnom obrazovanju Italije i Hrvatske. Nakon posljednjeg poglavlja koje daje usporedbu nastave TZK u dvjema državama, slijedi sveobuhvatan zaključak o sličnostima i razlikama u kurikulima.

---

¹Podatci preuzeti sa stranice State of health in EU Hrvatska; Pregled stanja zdravlja I zdravstvene zaštite 2021.

2. NASTAVA TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE U OSNOVNOJ ŠKOLI

Povijest tjelesne i zdravstvene kulture u odgojno-obrazovnom smislu, proteže se sve do antičke Grčke. Početkom 19. stoljeća prepoznata je važnost obrazovanja o tjelesnom zdravlju od najranije dobi, stoga je Tjelesna i zdravstvena kultura postala službenim predmetom u školama (Hackensmith, 1966). Osobna higijena i vježbe za tjelesno zdravlje, do prijelaza dvadesetog stoljeća istaknuti su kao glavni ishodi učenja, što je kasnije demantirao odgojitelj Thomas Wood (Wood i Cassidy, 1930.) Wood je smatrao kako navedeno ne mogu biti jedini ishodi učenja, stoga je ponudio inkluzivni pristup u kojemu je naglasak u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture bio stavljen na osnovne pokrete te tjelesne vještine za sport i igre. 1991. Sallis i McKenzie su definirali tjelesni odgojno-obrazovni sadržaj kao primjenu „sveobuhvatnog, ali tjelesno aktivnog pristupa koji uključuje podučavanje društvenih, kognitivnih i tjelesnih sposobnosti i postizanja drugih ciljeva kroz kretanje“. Prema njima, dva glavna cilja tjelesnog odgoja obuhvatila su pripremu djece i mladeži za cjeloživotno tjelesno djelovanje i uključivanje u tjelesnu aktivnost koja ima cjeloživotnu dimenziju.

Definiranjem odgojno-obrazovnih ciljeva tjelesne i zdravstvene kulture u obzir se trebaju uzeti tri sastavnice koje se odnose na učeničko znanje (ono što učenici trebaju usvojiti), vještine (ono što su učenici u mogućnosti reproducirati) te vremensku komponentu (vrijeme koje je potrebno za uspješno usvajanje prethodnih sastavnica).

Findak (2009.) ističe kako je uporište na kojemu se zasniva koncepcija odgojno-obrazovnog područja tjelesne i zdravstvene kulture – kineziološki ideal čovjeka. Kineziološki ideal obuhvaća stjecanje znanja neophodnih za život i rad, dobro zdravlje i harmoničan razvoj čovjeka (Findak, 2009.). Fizički aktivan i psihički stabilan pojedinac, u suvremenom svijetu će znatno bolje iskoristiti vlastiti potencijal te lakše reagirati na nepredviđene situacije i sve izazove u svakodnevnicu. Prema tomu, ciljevi nastave TZK su sljedeći (Findak, 1996.):

- razvoj zdravstvene kulture učenika s naglaskom na očuvanje vlastitog zdravlja,
- razvoj navike vježbanja i zdravog načina života,
- poticanje učenika na slobodno izražavanje te razvijanje kompetencije za samoocjenjivanje i praćenje napretka u radu.

Kao glavne zadaće nastave TZK, mogu se izdvojiti sljedeće:

- upoznavanje učenika s važnostima pravilnoga rasta i razvoja (biopsihološke značajke),

- razvijanje svijesti o ozljedama i bolestima, te utjecaju istih,
- razvijanje međuljudskih odnosa,
- njegovanje zdravih higijenskih navika,
- teorijsko i praktično osposobljavanje za primjenu tjelesnih aktivnosti (vježbanje) u svakodnevnicu.

Iz navedenoga je vidljivo kako je uloga nastave TZK u osnovnoškolskom sustavu višestruka. Jednostavnije rečeno, uloga TZK može se promatrati s dvaju stajališta – njegovanje zdravstvenih i pedagoških vrijednosti. Oba stajališta od znatne su važnosti, pogotovo u današnje vrijeme. Fizički zdrava osoba podrazumijeva pojedinca kod kojega nema prisutnosti bolesti, kako fizičkih, tako i psihičkih. Fizički zdrava osoba ima povećane radne sposobnosti, izraženiji osjećaj za moral, socijalizaciju te daljnji odgoj. Na pozitivan razvoj obiju skupina vrijednosti, osoba može utjecati putem tjelesne aktivnosti, stoga uloga i ciljevi nastave TZK s vremenom postaju jasniji (Findak, 2003.).

2.1. Utjecaj nastave TZK u osnovnim školama na djetetovo zdravlje

Sudjelovanje djece osnovnoškolskog uzrasta u sportskim natjecanjima te kontinuirano bavljenje tjelesnom aktivnošću, ishodi pozitivnim razvojem fizičkih, društvenih i kognitivnih vještina (Petani, 2011.). Dostupnost nastave tjelesne i zdravstvene kulture u osnovnim školama predstavlja idealno sredstvo za integriranje tjelesne aktivnosti u dječju svakodnevnicu. Odgojno-obrazovni sustav osnovnih škola ima veliki utjecaj na poticanje usvajanja sadašnjih i budućih vještina i vrijednosti za sportsko osposobljavanje mladih naraštaja. Sportskim aktivnostima u nastavi TZK potiče se entuzijizam i zainteresiranost učenika, neovisno o prethodnim afinitetima. Stoga je važnost sporta, kao i primjena odgovarajuće metodike u nastavi od najranije dobi, nezanemariva za budući razvoj učenika.

Sudjelovanje u sportskim aktivnostima, neovisno o karakteru, učenicima doprinosi u smislu zdravlja, otpornosti, snage i izdržljivosti, te smanjenju pretilosti. U današnje vrijeme u kojemu prevladava „sjedilački način života“, djeca i odrasli pate od nedostatka kondicije, što utječe na razne aspekte ljudskog života. Učenici koji se bave sportskim aktivnostima imaju niže indekse tjelesne mase od onih koji se njima ne bave, što utječe na regulaciju krvnog tlaka te na sprječavanje rizika od dijabetesa. Redovite sportske aktivnosti doprinose boljem razvoju i radu pluća, srca, povećanju energije i koncentracije (Whipp i sur., 2011.). Tjelesna aktivnost, prema Faculty of Sport and Exercise Medicine UK, kod učenika može doprinijeti smanjenju

depresivnih i anksioznih epizoda te povećanju cjelokupnog samopoštovanja. Neovisno o vrsti aktivnosti (plivanje, trčanje, ples, joga...) i mjestu izvedbe (u vanjskom ili unutarnjem prostoru), tjelesnom aktivnošću se pozitivno utječe na tjelesno i mentalno zdravlje učenika te uravnoteženiji način života (Parks, Solmon, Lee, 2007.).

Sportske aktivnosti, kao što je spomenuto, pozitivno utječu i na poboljšanje učenja. Redovito sudjelovanje u tjelesnim aktivnostima doprinosi povećanju pozitivne energije, kao i uklanjanju one negativne. Time dolazi do lakše koncentracije i usmjeravanja pažnje učenika na nastavi. Neke od najvažnijih prednosti sporta i sportskih aktivnosti, koje ističu stručnjaci (Sindik, 2008.) su:

- formiranje moralnih načela i karaktera učenika kroz fair play (razvijanje uzornih vrijednosti),
- socijalizacija i sklapanje prijateljstava za cijeli život,
- okupljanje svih ljudi neovisno o podrijetlu, nacionalnosti, vjeri, kulturi ili rasi,
- razvijanje odlika za timski rad ,
- emocionalna kontrola, prihvaćanje pobjeda i poraza te osjećaja koji navedeni izazivaju,
- iskustveno učenje iz situacija koje rezultiraju uspjesima ili neuspjesima,
- usvajanje poštivanja pravila, protivnika i autoriteta te suradnje.

U sklopu nastave TZK u osnovnoj školi, učenici se potiču na razne aktivnosti kroz igru. Učenicima se na taj način pružaju temelji za aktivan način života te nastavak u bližoj i daljoj budućnosti. Cilj odgojno-obrazovnog sustava u osnovnim školama je učenicima kroz zanimljive i zabavne metode razviti potrebna znanja, vještine i kompetencije za nastavak obrazovanja te za općenito uspješno sudjelovanje u svakodnevnici. Istraživanja su pokazala kako je najlakši način za usvajanje sadržaja, neovisno o predmetu, upravo putem igre i zabave. Također, zabava je jedan od najčešćih razloga zašto učenici, i djeca općenito, pohađaju sportske, nastavne te izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. Ukoliko djeci nedostaje navedene motivacije, oni gube interes za sportskim, a slijede one aktivnosti koje su im interesantnije i zabavnije. Čimbenici koji utječu na dječji interes za sportom, izraženi su kroz model sportskog uživanja (Ascione, 2018.). Kroz navedeni model opisani su izvori uživanja ili motivacije za bavljenje sportskim aktivnostima, svedeni na dva osnovna izvora – unutrašnja motivacija (intrinzična) te vanjska motivacija (ekstrinzična). Greblo i Lorger (2009.) navode kako motivacija kontinuirano „kruži“, od ekstrinzične motivacije preko introjektirane, identificirane i integrirane, do intrinzične motivacije. Ekstrinzičnu motivaciju, u smislu sportskih aktivnosti,

moгу potaknuti te na nju utjecati, treneri, odgajatelji i učitelji. Stoga se ona naziva i kontroliranom motivacijom. U ranijoj razvojnoj dobi, najčešće na nju utječu roditelji. Svoje stavove prema bavljenju tjelesnim aktivnostima projiciraju na vlastitu djecu te o njihovim postupcima znatno ovisi i daljnji napredak motivacije za sklonosti prema sportskim aktivnostima djece u kasnijoj dobi. Identificirana, integrirana i intrinzična motivacija, autonomnije su te se odnose na sklonost pojedinca te njihove želje i potrebe. Promatrano kroz nastavu TZK u osnovnim školama, ekstrinzični oblici motivacije (kontrolirani), mogu se povezati s negativnim kognitivnim i afektivnim ishodima učenika (Bailey, 2005.).

Nastava tjelesne i zdravstvene kulture utječe na učenika u razvijanju stavova, znanja, vještina, ponašanja te ih osposobljava za kvalitetne tjelesne aktivnosti u životu. Kvalitetno osmišljen kurikulum i usmjereni ciljevi odgoja i obrazovanja u sklopu tjelesne i zdravstvene kulture, pružaju učenicima razne mogućnosti i sadržaje za pozitivan utjecaj na vlastitu mentalnu budnost, akademski uspjeh te spremnost za nošenje s različitim izazovnim životnim situacijama. Učenje u nastavi TZK bazira se na iskustvenom učenju proizašlom iz raznih podražaja, stoga i program nastave TZK treba biti razvojno odgovarajući kako bi se maksimalno utjecalo na razvoj psihomotornih, kognitivnih i emocionalnih sposobnosti. U svemu navedenom veliku ulogu, osim kurikuluma i nastavnih sadržaja, ima i učitelj tjelesne i zdravstvene kulture koji će postojeće implementirati u provedbi nastave TZK.

2.2. Uloga učitelja TZK u osnovnoj školi

Za promicanje tjelesnih aktivnosti u sklopu tjelesne i zdravstvene kulture u osnovnim školama, kao i motiviranje učenika na primjenu navedenih u svakodnevnicima, veliku odgovornost snose upravo učitelji (razredne nastave i tjelesne i zdravstvene kulture). Stoga je učiteljeva uloga ujedno i jedna od najvažnijih. Učitelji su osobe koje u osnovnoškolskom obrazovanju s učenicima provode veliki dio vremena u danu. Učitelji učenicima predstavljaju primjer, naročito učitelji razredne nastave koji s učenicima znaju provoditi i do osam sati dnevno. Istraživanja su pokazala kako neki tvrde da je učitelj odgovoran za motiviranje i uključivanje učenika u tjelesne aktivnosti u sklopu provođenja nastave. Međutim, određeni ističu i nedostatke navedene tvrdnje – neuspješnost u provedbi zbog nedostatka vještina i kompetencija učitelja za integraciju tjelesnih aktivnosti (Petani, 2011.).

Studije o preferencijama učitelja i percepcijama tjelesne i zdravstvene kulture, ukazuju kako nedostatak materijalne potpore, sredstava za rad, vremena, a ponekad i samopouzdanja za provedbu, dodatno otežavaju ulogu učitelja za kvalitetno provođenje nastave tjelesne i

zdravstvene kulture. Uloga učitelja obuhvaća i kvalitetno informiranje roditelja, kao i učenika, o prednostima bavljenja sportskim aktivnostima te dobrobitima tjelovježbe za djecu i odrasle. Dopiranjem do roditelja znatno se poboljšava promoviranje tjelesne i zdravstvene kulture te njene važnosti u osnovnoškolskom kurikulumu. Pojedina su istraživanja pokazala i kako učitelji i nastavnici tjelesne i zdravstvene kulture imaju značajnu ulogu u odabiru izvannastavnih i izvanškolskih sportskih aktivnosti učenika. Vrijednost koju učitelj pridaje bavljenju sportskim aktivnostima prenosi se na učenike, dok razvijanje sportskog – natjecateljskog i timskog duha, proizlazi iz učiteljeva ponašanja. Učitelj svojim ponašanjem i odnosom prema sportu, modelira učenička ponašanja i njihov odnos prema istom, kratkoročno i dugoročno. Stav učitelja potpomaže učenicima i u percipiranju vlastitih kompetencija, što ima direktan utjecaj na kognitivne i psihološke procese učenika (Di Palma i sur., 2018.). Podrška koju učitelj pruža učenicima pozitivno djeluje na razinu stresa koju učenici iskuse. Obratno, ukoliko je učitelj demotivirajući te ne pruža potrebnu podršku, na učenike može djelovati negativno, kao i na općenito doživljavanje sportskih aktivnosti, naročito kod učenika koji za iste nemaju afinitete. Stoga, osim usvojenih teorijskih znanja, učitelj TZK mora imati posebne kompetencije kako bi praktično provodio ciljeve koji se u predmetu postavljaju.

2.3. Kompetencije učitelja i učenika u sklopu nastave TZK

Neka od osnovnih, općenitih, kompetencija koje se navode za sve učitelje tjelesne i zdravstvene kulture obuhvaćaju cjeloživotnu sposobnost predstavljanja i prakticiranja (poučavanja) kinezioloških sadržaja, poznavanje sadržaja, intrinzične kvalitete za poučavanje i pedagoške aspekte u radu učitelja. Kompetencije koje se ističu, prema nekoliko autora (Cloes, Laraki i Pieron, 2004; Gallardo, 2006; Kougioumtzis, Patriksson i Stråhlman, 2011.), su:

- poznavanje informatičkih tehnologija (IT),
- kompetencije vezane uz planiranje rada,
- tehničko znanje,
- kreativnost, inovativnost i kritičko mišljenje,
- praktičko znanje vezano uz nastavu tjelesne i zdravstvene kulture,
- nezavisno prikupljanje informacija,
- mogućnost rješavanja problema,
- vodstvo,
- koordiniranje timskog rada,
- tolerancija i poštivanje različitog mišljenja,

- vještina pravilnoga pisanog i javnog govora,
- samouvjerenost u vlastite kompetencije,
- poznavanje stranih jezika,
- upravljanje grupom,
- dobra komunikacija,
- zdravlje,
- animacijske sposobnosti,
- sprečavanje ozljeđivanja,
- uspostavljanje odnosa s mladima,
- prevencija nasilja u školi,
- poznavanje prve pomoći,
- timski rad s kolegama,
- branjenje etičkih aspekata sporta i kinezioloških aktivnosti,
- uspostava odnosa sa rekreacijskim i vrhunskim sportom,
- savladavanje stresa i umora,
- kritičko mišljenje o sportskim medijima.

Popis kompetencija učitelja koje su potrebne za izvođenje nastave tjelesne i zdravstvene kulture, objavljen je i 2004. godine od strane Visoke ustanove za obrazovanje u osnovnom i srednjoškolskom obrazovanju u Missouriju (MDESE, 2004.):

- poznavanje osnova lokomotornog, ne lokomotornog te motoričkog razvoja i učenja, sposobnost manipulacije i koncepta pokreta,
- kompetencije za razvoj igara (individualnih, grupnih, u parovima) – u zatvorenom, na otvorenom i ne natjecateljskih igara, prilagođenih za učenički uzrast,
- zagovaranje cjeloživotnog bavljenja tjelovježbom u slobodno vrijeme – aktivnosti na otvorenom i u zatvorenom prostoru, ne natjecateljske osnovne plesne i ritmičke aktivnosti s naglaskom na tjelesni pokret,
- osviještenost važnosti vježbanja s osobnom dobrobiti (s obuhvaćanjem fitnes konceptata i važnosti zdrave prehrane),
- osviještenost poznavanja i prihvaćanja individualnih razlika (multikulturalnost, spolne razlike) s ciljem omogućavanja i pružanja optimalnog sudjelovanja u kineziološkim aktivnostima,

- sposobnost prikladne reakcije u slučaju ozljeda, ali i sposobnost prevencije istih, mogućnost i spremnost pružanja prve pomoći i oživljavanja u slučaju potrebe.

Findak (2009.) navodi kako je za određivanje potrebnih kompetencija učitelja tjelesne i zdravstvene kulture, u obzir potrebno uzeti i očekivana odgojno-obrazovna postignuća predmeta, odnosno koncept, cilj i zadaće te navodi kako se opće kompetencije trebaju usmjeriti na osposobljavanje učenika za:

- provođenje sigurnih i zdravih načina tjelesnog vježbanja,
- korištenje kinezioloških operatora u suvremenim uvjetima života i rada,
- odgovoran odnos prema stanju svojeg antropološkog statusa,
- odgovoran odnos prema zdravom načinu življenja koristeći se sredstvima tjelesne i zdravstvene kulture, sporta i sportske rekreacije,
- izgrađivanje humanih međuljudskih odnosa,
- pružanje samopomoći i pomoći drugima u urgentnim situacijama,
- primjenu osnovnih kinezioloških teorijskih i motoričkih znanja u svakodnevnom životu,
- svladavanje krize koja se manifestira u konfliktima tijekom bavljenja sportom, a i kasnije u realnom životu,
- primjerenu mobilnost i potrebitu fleksibilnost u komunikaciji,
- provođenje samostalnog i primjerenog tjelesnog vježbanja,
- provođenje aktivnog odmora s ciljem povećanja radne sposobnosti.

Jednostavnije rečeno, autor je smatrao kako se kompetencije učitelja trebaju bazirati na učeničkim kompetencijama, proizašlima iz savladavanja pojedinih odgojno-obrazovnih područja predmeta. Kao što je prethodno navedeno, iako su istraživanja pokazala kako se mnogi učitelji smatraju kompetentnima za izvođenje sadržaja nastave tjelesne i zdravstvene kulture, nailaze na mnoge prepreke, što ih nadalje demotivira za rad, stoga radije biraju druge predmete za poučavanje. Jedan od značajnijih čimbenika navedenog stanja je upravo vrijednost koja se pridaje tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi kao predmetu. Navedeno sa sobom nosi i određeni broj nastavnih sati, količinu potrebnih materijala i opreme za rad te ostale prikladne uvjete koji utječu na motiviranost učitelja. Ishodi tjelesne i zdravstvene kulture razlikuju se i od države do države, što je vidljivo iz istraživanja koja su provedena s ciljem usporedbe vrijednosti koje se pridaju tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi kao predmetu u obrazovnim institucijama. O učeničkim kompetencijama po završetku TZK-a, prema Kostanić i sur. iz 2011., vidljive su znatne razlike u ishodima koji su postavljeni za učenike, odnosno ciljevima koji trebaju biti ostvareni po

savladavanju određenih sadržaja tjelesne i zdravstvene kulture. Učeničke kompetencije u sklopu kurikula tjelesne i zdravstvene kulture, ostvarene po završetku obrazovanja, prikazane su po pojedinim zemljama:

AUSTRIJA
– usvojene i razvijene motoričke osnove, razvijena i usavršena individualna izvedba, osigurana široka i uravnotežena raznolikost tjelesnih sposobnosti,   – osposobljenost za uvid na utjecaj tjelesnih aktivnosti na osobno zdravlje,   – razvijena sposobnost bavljenja tjelesnim aktivnostima u svakodnevnom životu,   – razvijen pozitivan stav prema svom tijelu,   – razvijena kreativnost, sposobnost kooperacije u grupi,   – emocionalna kontrola (osobito na natjecanjima),   – razvijen osjećaj odgovornosti za sebe i druge,   – razvijeno unutar kulturalno razumijevanje.
BELGIJA
– usvojene kretnje, higijensko-zdravstvene navike i razvijeno samopoštovanje.
ČEŠKA
– osposobljenost za raspolaganje motoričkim sposobnostima i vještinama,   – razvijena svijest o važnosti cjeloživotnog bavljenja sportskim aktivnostima.
DANSKA
– razvijene motoričke sposobnosti,   – usvojene sportske aktivnosti i znanja,   – usvojene navike cjeloživotne brige o zdravlju,   – znati preuzeti odgovornost,   – usvojene socijalne kompetencije, etičko ponašanje i fair play.
FRANCUSKA
– razvijene okretnost, snalažljivost te spretnost,   – usvojena kultura tjelesne, sportske i umjetničke aktivnosti pomoću učenja i vježbanja tih aktivnosti,   – usvojene navike upravljanja tjelesnim životom.
MAĐARSKA
– osposobljenost za vođenje brige o osobnoj higijeni i razvijena potreba za očuvanjem zdravlja, usvojena potreba za vježbanjem i održavanjem tijela, ispravnog držanja,   – znati se nositi sa životnim poteškoćama i poteškoćama na poslu,   – razvijena sposobnost komunikacije, solidarnosti, tolerancije i fair play,   – usvojen model socijalno primjerenog ponašanja,   – usvojena znanja o sportskim igrama i sportskoj kulturi,   – razvijene motoričke sposobnosti te mogućnost izražavanja pokretom,   – razvijene specijalne kognitivne, emocionalne i motoričke sposobnosti.
SLOVAČKA
– razvijene tjelesne, motoričke i funkcionalne sposobnosti, te usvojen viši stupanj tjelesne vježbe i motoričke izvedbe,   – stečene i razvijene kompetencije povezane sa znanjem – s procesima učenja i usvajanja vještina kretanja, kao i teoretskim znanjem,   – usvojene navike dobrog vladanja i odgoja, osobito u tjelesnoj aktivnosti, ali i u društvu općenito.
ŠVEDSKA

– razvijene tjelesne, mentalne i socijalne sposobnosti te samopouzdanje,   – usvojena spoznaja o vrijednostima zdravog života,   – razvijena svijest o tijelu sa zdravstvene perspektive,   – osposobljenost da vide, odaberu i usavrše različite programe vježbanja u svrhu očuvanja zdravlja,   – razvijen interes za svakodnevno tjelesno vježbanje,   – razvijen smisao za zajedništvo,   – razvijen osjećaj za usvojene sposobnosti igre i sudjelovanja u sportskim aktivnostima, razvijene sposobnosti organiziranja i vođenja sportskih aktivnosti,   – stečena osnovna znanja iz povijesti sporta i rekreacijskih aktivnosti,   – razvijena sposobnost rješavanja hitnih situacija.
ŠVICARSKA
– razvijeno zadovoljstvo vježbanjem i motivacija za kretanjem,   – stečene motoričke, socijalne, kognitivne i psihološke vještine,   – osposobljenost za uspješno rješavanje sukoba,   – usvojen veliki repertoar motoričkih gibanja.
VELIKA BRITANIJA
– razvijene osnovne vještine koje se odnose na grube pokrete koji omogućuju da se tijelo kreće te fine pokrete koji omogućuju rukovanje rekvizitima, gestikuliranje ili pisanje,   – znati izabrati taktike, strategije ili koreografije,   – znati reagirati tijelom i duhom - aktivnosti se odnose na otpornost, snagu i gipkost tijela te na duhovne vrijednosti kao što su smjelost, odlučnost za uspjeh, mentalnu pozornost i znati kako se nositi s osjećajima,   – znati se prilagoditi,   – usvojene vrijednosti zdravog i aktivnog životnog stila,   – osposobljenost za rad u grupi ili ekipi (timski rad) te razvijeni pojmovi pravednosti i osobne i socijalne odgovornosti,   – osposobljenost za preuzimanje vodstva, za trenerske i sudačke poslove,   – znati kako biti učinkovit u natjecateljskim, kreativnim i izazovnim situacijama.
BOSNA I HERCEGOVINA
– osposobljenost za primjenu osnovnih kinezioloških znanja i iskustava koja omogućuju samostalno tjelesno vježbanje i usavršavanje psihomotoričkih i funkcionalnih sposobnosti te stimuliranja normalnog rasta i razvoja,   – razvijena svijest o pozitivnom utjecaju tjelesne aktivnosti na zdravlje i opću dobrobit, stečene trajne navike svakodnevnog vježbanja.
CRNA GORA
– usvojene adaptivne i stvaralačke sposobnosti u suvremenim uvjetima života i rada, stečeni brojni i raznovrsni sportsko-tehnički sadržaji,   – razvijena svijest o zdravstvenoj kulturi i zdravom načinu života,   – razvijeni osjećaji povjerenja u sebe,   – znati poštovati i razumjeti različitosti,   – razvijena svijest o korisnosti utjecaja sporta na antropološki status čovjeka i stvorene trajne navike svakodnevnog tjelesnog vježbanja.
NJEMAČKA
– razvijena tjelesna i motorička iskustva, motorička znanja, motoričke sposobnosti, razvijene sposobnosti kreativnog i produktivnog ophođenja s formama pokreta i igre, oblikovanje pokreta kroz ples, ritmiku, gimnastiku i sportske igre,   – svijest o pozitivnom utjecaju kretanja i sporta na vlastito zdravlje,   – mogućnost reflektiranja iskustava i doživljaja iz nastave TZK-a na druge životne aspekte;

- znati promatrati pokrete,
- znati sastaviti dokumentaciju (dnevnik trčanja, koreografija...),
- osposobljenost za razumijevanje informacija (opisi pokreta, plan treninga...),
- mogućnost prezentiranja naučenog,
- razvijen pozitivan stav prema sebi i vlastitom tijelu,
- osposobljenost za postavljanje vlastitih ciljeva i ne odstupanja od njih,
- razvijen osjećaj ustrajnosti i upornosti,
- znati se nositi i s pobjedom i s porazom,
- znati preuzeti odgovornost za svoje postupke i djela,
- znati preuzeti rizik,
- biti otvoren prema ljudima,
- osposobljenost za rad u grupi (timski rad),
- razvijena sposobnost empatije, poštovanja drugih,
- znati uvažiti mišljenja i želje drugih,
- spremnost na pomoć drugima,
- znati preuzeti socijalnu odgovornost,
- razvijena sposobnost komunikacije,
- osposobljenost za kooperaciju,
- znati se držati dogovora i pravila.

IRSKA

- razvijene socijalne i osobne kompetencije,
- osposobljenost za interakciju i kooperaciju,
- razvijeno samopouzdanje i osjećaj vrijednosti,
- znati preuzeti inicijativu i vodstvo,
- razvijen osjećaj za poštenu igru (fair play) i kolektivni duh u natjecanjima,
- razvijen pozitivan stav prema sudjelovanju u sportskim aktivnostima,
- razvijene motoričke sposobnosti,
- razvijene sposobnosti kroz pokret,
- razvijene osobne kompetencije u atletskim znanjima,
- usvojene plesne kompetencije,
- razvijene gimnastičke kompetencije,
- razvijene kompetencije znanja u igrama,
- osposobljenost za upotrebu vještina potrebnih za život,
- kompetencije raznih stilova plivanja i okretnosti u vodi,
- razvijeno razumijevanje i sveobuhvatno znanje motoričkih aktivnosti,
- razumijevanje za uporabu prostora, brzine, sile i smjera u izvedbi aktivnosti,
- usvojeno razumijevanje osnovnih pravila, taktike i strategije u motoričkim aktivnostima,
- razvijena mogućnost promatranja, diskutiranja, analiziranja, interpretiranja i uživanja u motoričkoj izvedbi,
- razvijena sposobnost interpretiranja informacija o motoričkoj izvedbi,
- razvijena osposobljenost za donošenje odluka, rješavanje problema i samostalnost, usvojeno znanje,
- razvijeno razumijevanje za kulturne aktivnosti,
- znati cijeniti prirodu i okolinu a sve to kroz sudjelovanje u aktivnostima na otvorenom,
- osposobljenost za korištenje tijela kao sredstva izražavanja i komunikacije, osposobljenost za smišljanje i izvedbu jednostavnih plesova i igara,
- razvijen osjećaj za lijepo,
- znati zadržati i poboljšati tjelesnu formu potrebnu za dobro zdravlje,
- osposobljenost za vođenje brige o osobnoj higijeni i držanju tijela,
- znati cijeniti dobrobit relaksacije i znati se nositi s izazovom,
- sigurnosne kompetencije.

HRVATSKA

kompetencije u predškolskom odgoju:	kompetencije u osnovnoj školi:	kompetencije u srednjoj školi:
– usvojena osnovna biotička motorička znanja, – usvojene higijensko-zdravstvene navike, – znati se pravilno obući za tjelesno vježbanje, – osposobljenost za vođenje brige o obući i odjeći za tjelesno vježbanje, te o higijeni svoje neposredne okoline, – osposobljenost za poštivanje u grupi i poštivanje dogovorenog, – razvijena potreba za suradnjom među djecom, – usvojene osnovne norme ponašanja i reda.	– usvojena temeljna kineziološka teorijska i motorička znanja, – osposobljenost za djelotvorno korištenje slobodnog vremena i snalaženje u hitnim situacijama, – usvojene navike samostalnog vježbanja, – razvijen interes za osobni napredak u različitim sportskim aktivnostima, – usvojena znanja o očuvanju i promicanju zdravlja, – formiran pozitivan odnos prema TZK-u, – usvojena znanja o potrebi nošenja odgovarajuće odjeće i obuće, o tjelovježbenom prostoru, te higijenskim aktivnostima nakon tjelesnog vježbanja, kao i pri izletima i ekskurzijama, – usvojena znanja o značenju bavljenja tjelesnim aktivnostima, korisnosti i štetnosti utjecaja sunčevih zraka, djelovanju čistoga zraka na čovjeka te važnosti pravilne i raznovrsne prehrane na rast i razvoj, – usvojena teorijska znanja o ispravnosti osnovnih položaja i struktura kretanja kako bi se spriječila ozljeđivanja, – usvojena znanja o pravilnom držanju tijela, o održavanju i ispravljanju svoda stopala, značenju praćenja tjelesne visine i težine, – usvojena temeljna znanja o ubrzanim biološkim promjenama u organizmu te o povezanosti tjelesnog	– usvojena specifična kineziološka motorička znanja, – osposobljenost snalaženja u hitnim situacijama, – usvojena znanja o utjecaju i važnosti tjelesnog vježbanja za poboljšanje i očuvanje zdravlja ljudskog organizma, – razvijene navike bavljenja tjelesnim aktivnostima u slobodnom vremenu, – prihvaćanje zdravog načina života i cjeloživotnog tjelesnog vježbanja, – usvojene zdrave prehrabene i higijenske navike, – usvojene navike redovitih liječničkih kontrola, – razvijeni pravilni motivi vezani uz kompetenciju i natjecanje.

	vježbanja i voluminoznosti tijela, – usvojena znanja o utjecaju pravilne prehrane na zdravlje, uzimanju tekućine prije, za vrijeme i nakon vježbanja, kao i uzroke mogućih nerazmjera u odnosu visine i težine, izračunavanju indeksa tjelesne mase kao kontrolne mjere sprječavanja pretilosti, – usvojena znanja o razlozima pojave umora u školi i načinima njegova otklanjanja, – znati organizirati sportska natjecanja, osnove suđenja usvojena znanja o štetnosti nikotina, alkohola, doppinga i drugih sredstava ovisnosti na zdravlje, – usvojena znanja o korisnim i štetnim tjelovježbenim sadržajima za vrijeme mjesečnog ciklusa, – usvojena znanja o izmjeni etapa rada, odmora i razonode tijekom dana, o važnosti sna i odmora te igre i boravka u prirodi, – razvijene odlučnost, samopouzdanje, ustrajnost i svladavanje straha, – razvijen osjećaj za poštivanje protivnika, pridržavanja pravila igre, svladavanje bijesa i nezadovoljstva, priznavanje pobjede protivniku, – razvijeno suradničko ponašanje radi osposobljavanja za timski rad, – razvijene sposobnosti uvažavanja razlika u tjelesnim aktivnostima različitih spolova, – prihvaćanja vlastite osobnosti, – razvijene sposobnosti emocionalne	

	samoregulacije u odnosu prema nastavniku i organizaciji vježbanja, – razvijeno poštovanje prema sucima i prihvaćanje pravila, – usvojene navike lijepog ponašanja, – uljuđene navijačke navike, – poštivanje rasnih i nacionalnih razlika, – osposobljenost za izražavanje samopoštovanja i poštovanja prema drugima.	
SLOVENIJA		
kompetencije u predškolskom odgoju: – usvojene osnovne kretne strukture, – usvojeni osnovni počeci sportskih vrsta, razvijena spoznaja o svojim kretnim sposobnostima, – razvijeno povjerenje u svoje tijelo i kretne sposobnosti, – znati značenje sudjelovanja, poštivanja i uvažavanja razlika.	kompetencije u osnovnoj i srednjoj školi: – usvojene navike pravilnog držanja tijela, – usvojene higijensko-zdravstvene navike kao što su njega tijela, zdrava prehrana, sportski rad, ravnoteža u učenju, odmor i spavanje, – sposobnost podnošenja napora, – razvijen zdrav osjećaj samosvijesti i vjera u sebe, – razvijeno samopouzdanje, – oblikovani pozitivni primjeri ponašanja (dobri maniri, suradnja s drugima, poštena igra, tolerancija prema drugima), – razvijen pozitivan odnos prema prirodi i okolišu kao posebnoj vrijednosti, – poštivanje prirodnog i kulturnog nasljeđa.	
NIZOZEMSKA		
kompetencije u osnovnoj školi: – usvojene navike kretanja, – usvojena osnovna načela najvažnijih oblika kretanja i igara, – stečene navike zajedničkog sudjelovanja u tjelesnim aktivnostima na pošten način, – poštivanja pravila igre, – osposobljenost za procjenu vlastitih kretnih sposobnosti (mogućnosti).	kompetencije u srednjoj školi: – usvojena znanja iz raznih sportskih grana, – osposobljenost za procjenu svojih mogućnosti u njima, – usvojen širi repertoar pokreta, osposobljenost za primjenu osnovnih načela sportskih aktivnosti na vlastitoj razini, – usvojena sportska načela ponašanja, obzirnost prema drugima, – znati se – brinuti jedni za druge za vrijeme sportskih aktivnosti, – razvijena svijest o važnosti tjelesnog vježbanja za zdravlje, kultura sporta i pokreta, – usvojene kretne vještine, sposobnost grupnog rada u situacijama – kretanja,	

		– osposobljenost za držanje kontrole, usvojene zdravstvene navike i etički principi.
FINSKA		
kompetencije u predškolskom odgoju:	kompetencije u osnovnoj školi:	kompetencije u srednjoj školi:
– usvojene navike učenja, – usvojene fiziološke zakonitosti poput brzog hodanja, ostajanja bez daha, – usvojene osnove za prihvaćanje tjelesne aktivnosti kao životnog stila.	– razvijene tjelesne, psihičke i socijalne mogućnosti, – razvijen osjećaj važnosti tjelesnog vježbanja za zdravlje, – usvojene vještine, znanja i iskustva koja će biti temelj za moguće usvajanje tjelesne aktivnosti kao životne navike.	– usvojene navike promicanja zdravlja i aktivnog životnog stila, – razumijevanje značenja tjelesnog vježbanja za tjelesnu, mentalnu i socijalnu dobrobit, – razvijen društveni duh, – znati preuzet odgovornost prema sebi, svojim postupcima, ali i prema drugima, – osjećaj za fair play i sigurnost.
ITALIJA		
- usvajanje motoričkih sposobnosti za razvoj kognitivnih, organsko-motornih, emocionalnih i društvenih aspekata osobnosti učenika, - razumijevanje odnosa tijela u prostoru i vremenu, - izražavanje emocija putem tjelesnog jezika, - razvijanje osjećaja za timski rad, poštenu igru i sportska pravila - prevencija štetnih čimbenika, očuvanje zdravlja čovjeka		

Iz navedenoga je vidljivo kako su učeničke kompetencije, samo u četiri države, podijeljene po predškolskom, osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgojno-obrazovnom razdoblju. Unutar njih detaljno su predstavljene učeničke kompetencije koje se nadopunjuju i usklađene su s razvojnim dobima djece. U ostalim zemljama kompetencije se većinom dijele na osobne, socijalne, tjelesne i motoričke. Najčešće spomenute kompetencije odnose se na usvojenost motoričkih znanja, razvijenost osobnih higijenskih navika, usvojenost važnosti tjelovježbe te njena cjeloživotna primjena. Socijalne kompetencije odnose se na timski rad, poštivanje autoriteta, poštene igre te razvijanje samopouzdanja te odgovornosti prema sebi i drugima. Hrvatska se može izdvojiti kao zemlja u kojoj su najdetaljnije razrađeni ishodi prema razvojnim razdobljima, ali se nalaze i pojedini ishodi koji nisu prisutni u drugim zemljama (znanje o tjelovježbi za vrijeme trajanja mjesečnog ciklusa, znanje o štetnosti opijata, znanje o pojavi i načinima otklanjanja umora...). Analizom prikazanog sadržaja može se zaključiti kako, ovisno o zemlji u kojoj se provodi, nastava tjelesne i zdravstvene kulture nastoji utjecati na ona područja (kognitivno, psihomotorno, afektivno)čnosti prema kulturi određene zemlje, a time

i tjelesna i zdravstvena kultura kao predmet predstavlja određenu veću ili manju vrijednost u odgoju i obrazovanju.

3. POVIJESNI RAZVOJ KURIKULA TZK NA RAZINI EU

Nastava tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom i osnovnoškolskom obrazovanju ima znatnu ulogu u postavljanju temelja za daljnje bavljenje sportom kod djece. Iz prethodnih primjera, osim samog načina koncipiranja nastavnog sadržaja, možemo zaključiti kako veliku ulogu u navedenom predstavlja učitelj TZK koji učenike motivira ili demotivira za isto. Tjelesna neaktivnost, prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, ističe se kao četvrti čimbenik rizika za globalnu smrtnost. Tjelesna aktivnost ili neaktivnost, predstavlja temelj za razvijanje ili sprječavanje raznih težih bolesti, primjerice, koronarnih bolesti srca, raka dojke i debelog crijeva, dijabetesa tipa 2 i drugih (WHO, 2021.). Nadalje, noviji podatci ukazuju i na poražavajuću stopu tjelesne neaktivnosti. Četvrtina ukupne populacije odraslih Europljana i četiri petine adolescenata, nedovoljno su aktivni. U usporedbi sa prethodnim istraživanjima iz 2016. godine, primjetan je veliki porast navedene stope tjelesne neaktivnosti.

Usprkos prikazanim podacima, a time i iskazanim vrijednostima i prednostima nastave tjelesne i zdravstvene kulture u osnovnim školama, sve češće dolazi do smanjenja satnice navedenog predmeta. Iako istraživanja upućuju na pozitivne ishode bavljenja tjelesnim aktivnostima od najranije dobi, susrećemo se s neadekvatnim financijskim i ljudskim resursima, niskim statusom te ograničenom vremenu u planiranom programu diljem EU. U 80-im godinama prošlog stoljeća, došlo je do promjena koje su utjecale na brojne europske zemlje. Tri glavna problema, isključivo vezana za nastavu tjelesne i zdravstvene kulture diljem država članica, odnosila su se na veliku stopu nezaposlenosti učitelja TZK, smanjenje proračuna i vremena provedbe TZK. Suvremeni stilovi utjecali su i na područje odgoja i obrazovanja, a nova inkluzivna politika, dovela je do većeg razdora između mišljenja pojedinih zemalja. Novi koncepti tjelesnog odgoja postali su usmjereni na sudjelovanje, a ne izvedbu, kao do tada (Naul, 2002.). Slijedom tranzicijskih procesa tijekom 1980-ih i 1990-ih godina, došlo je do izjednačavanja više koncepata tjelesnog i zdravstvenog odgoja, koji su do tada prakticirale europske države. Primjerice, Engleska i Wales su, po uvođenju i revidiranju Nacionalnog kurikula, koncept tjelesnog odgoja sada prakticirale kao koncept sportskog obrazovanja. U Njemačkoj se navedeni koncept uravnotežio s određenim pristupima „kretanja“, što je pridonijelo razvoju novog kurikula TZK. Švedska je koncept sporta, zamijenila konceptom koji se nalazio na granici sportskog i zdravstvenog obrazovanja (Dacica, 2014.). Finski kurikulum podijelio je tjelesni odgoj na dva zasebna predmeta u kojima se pojedinačno podučavaju tjelesni i zdravstveni odgoj. Nizozemska je postojeći kurikulum ažurirala te nastavila slijediti koncept

osobnog kretanja i obrazovanja. Španjolska, Francuska i Portugal, nadopunile su i proširile postojeće kurikule ponekim novim konceptima s naglaskom na sportske aktivnosti mladih. Austrija se također okrenula konceptu obrazovanja za kretanje, dok je u Češkoj naglasak stavljen na koncepte zdravstvenog odgoja (Hardman i Naul, 2002.).

4. ANALIZA KURIKULA NASTAVNOGA PREDMETA TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA U OSNOVNIM ŠKOLAMA REPUBLIKE HRVATSKE

Kurikul nastavnog predmeta Tjelesne i zdravstvene kulture za osnovne škole i gimnazije donesen je u sklopu Nacionalnog okvirnog kurikulumu. Dokument je Ministarstvo znanosti i obrazovanja objavilo 20. ožujka 2019. godine u Narodnim Novinama (NN, 27/2019). Sastoji se od glavnog dokumenta sačinjenog od 7 poglavlja, označenih slovima te dvaju priloga. Poglavlja dokumenta su redom:

- A - svrha i opis predmeta,
- B - odgojno-obrazovni ciljevi učenja i obrazovanja,
- C - predmetna područja kurikulumu,
- D - odgojno-obrazovna očekivanja po razredima i predmetnim područjima te ključni sadržaji,
- E - povezanost s drugim predmetima i međupredmetnim temama,
- F - učenje i poučavanje predmeta,
- G - vrednovanje usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda.

Nastava se TZK odvija kroz cijelo odgojno-obrazovno razdoblje i sastavni mu je dio.

Poglavlje A kazuje svrhu i opis predmeta TZK. Svrha nastave TZK (po Kurikulu, NN 27/2019.) je stjecanje i usavršavanje kinezioloških motoričkih vještina, znanja i navika, razvoj morfoloških obilježja, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti, sudjelovanje u kineziološkim/sportskim programima te stvaranje kritičkog razmišljanja i pozitivan stav prema zdravom životu i tjelovježbi. Iz navedenog se vidi da nastava TZK direktno utječe na razvoj kompetencija za zdrav život i samouvjerenost u susretu s novim radnim i životnim situacijama. Znanstvena podloga predmeta leži u kineziologiji i njezinim znanstvenim granama: kineziološkoj edukaciji, kineziologiji sporta, kineziološkoj rekreaciji, kineziološkoj antropologiji, kineziterapiji i prilagođenoj tjelesnoj aktivnosti. Kroz njega se učenici upoznaju sa svojim tijelom, njegovim funkcioniranjem i mogućnostima. Osvjeđuju važnost brige o

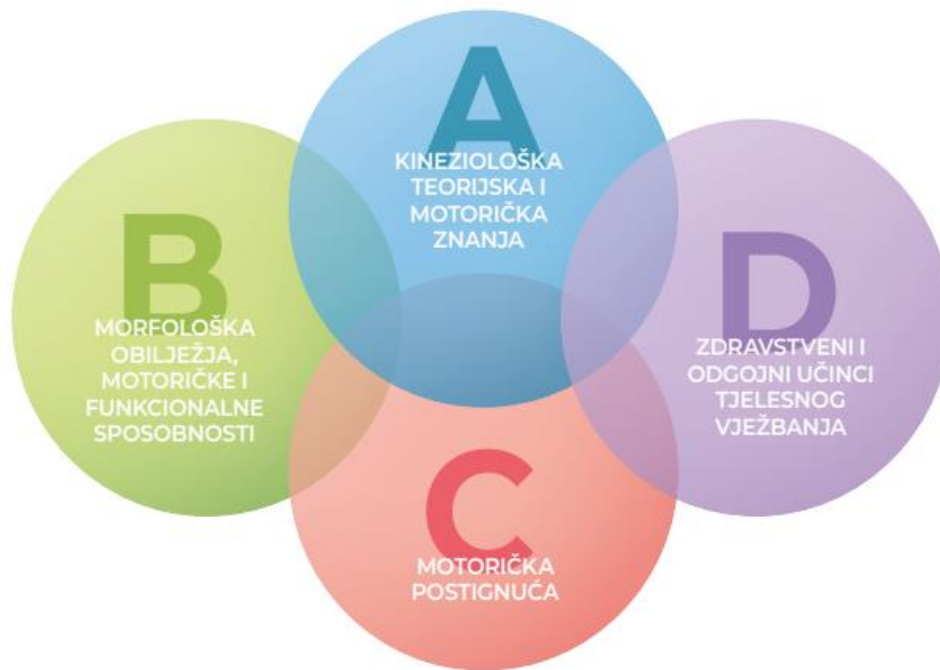

zdravlju kroz tjelovježbu, potiče se njihov pravilan rast i razvoj te stvaranje pozitivnih radnih sposobnosti i osobni i socijalni rast. Učenici stječu brojne psihofizičke benefite kroz igru i natjecanje. Ukoliko gledamo širu sliku, nastavni predmet TZK utječe na razvoj nacionalnog identiteta, očuvanje tradicijske kulture i razvoj socijalne kohezije. Važno je pravovremeno uočavanje i usmjeravanje učenika u izvannastavne i izvanškolske aktivnosti sukladno njihovim preferencijama, talentu i mogućnostima.

Kurikul propisuje nadogradnju novih znanja i vještina na prethodno usvojene te se tako pozitivno utječe na antropološki status učenika. Pozitivne emocije koje se javljaju kod učenika tijekom nastave TZK djeluju rasterećujuće pa se nastava kao takva ne treba smatrati opterećenjem, a formiranjem pozitivnog razmišljanja o svom tijelu i zdravlju ostvaruje se značaj Tjelesnog i zdravstvenog odgojno-obrazovnog nastavnog područja.

Oznakom **B** istaknuto je drugo poglavlje, a koje se odnosi na odgojno-obrazovne ciljeve učenja i poučavanja nastavnoga predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura. Sukladno njima, od učenika se očekuje da će tijekom nastave TZK utječe na razvoj nacionalnog identiteta, očuvanje tradicijske kulture i razvoj socijalne kohezije. Važno je pravovremeno uočavanje i usmjeravanje učenika u izvannastavne i izvanškolske aktivnosti sukladno njihovim preferencijama, talentu i mogućnostima.

Predmetna područja kurikula (slika 1) opisana su u poglavlju **C** i zahvaljujući njima osigurana je razumljivost, dorečenost i kontinuitet u odgojno-obrazovnom procesu. Njima određene aktivnosti, povezane su u smislene cjeline koje omogućuju zadovoljenje raznolikih potreba i interesa učenika, prepoznavanje i razvoj njihovih talenata te brigu o darovitosti. Sadržaji svih četiriju područja su povezani s drugim područjima i predmetima u odgojno-obrazovnom procesu i usmjereni su na temeljne kompetencije (osobni razvoj i dobrobit, komunikacija i suradnja, rješavanje situacijskih problema i donošenje odluka, kreativnost i inovativnost, osobna i društvena odgovornost, upravljanje obrazovnim i profesionalnim razvojem (NN; 27/2019).

Slika 1: Predmetna područja kurikula TZK²

Domena A - *Kineziološka teorijska i motorička znanja* – ističe usvajanje, usavršavanje i primjenu raznih kinezioloških teorijskih i motoričkih znanja i vještina u svrhu stjecanja motoričke pismenosti. Poseban se naglasak stavlja na darovite učenike i na učenike koji imaju posebne potrebe te na njihovo usmjeravanje u sport i druge kineziološke aktivnosti.

Domena B – *Morfološka obilježja, motoričke i funkcionalne sposobnosti* – usmjereno je na ljudsko tijelo i njegova obilježja kako bi učenici sami znali pratiti i održavati optimalnu tjelesnu spremnost i morfološki status. Glavni ciljevi ovog područja su samopraćenje i razumijevanje morfoloških značajki, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti i njihovo održavanje na optimalnoj razini, kreiranje centralne e-baze podataka o morfološkim obilježjima, motoričkim i funkcionalnim sposobnostima učenika osnovnih i srednjih škola u Republici Hrvatskoj (NN, 27/2019).

Domena C – *Motorička postignuća* – razmatra učinke sustavnog i pravilnog vježbanja koji se najčešće očituju u rezultatima pojedinih kinezioloških aktivnosti. Brojni se ciljevi kurikula TZK ostvaruju u ovom području, a vode ka samostalnom izvođenju radnji koje za rezultat imaju

² MZOŠ (2019.): Kurikulum nastavnog predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura za osnovne škole i gimnazije

poboljšanje motoričkih postignuća (jutarnja tjelovježba, korištenje mikro i makropauza, primjena prirodnih oblika gibanja u svakodnevnim situacijama i slično).

Domena D – Zdravstveni i odgojni učinci tjelesnog vježbanja – usmjereno je na stvaranje pozitivne slike o tjelesnom vježbanju, kao i o usvajanju zdravstvenih, higijenskih i ekoloških navika. Kroz aktivnosti se ističe važnost uspostave i održavanja zdravog načina života kroz tjelovježbu, pravilnu prehranu, pravilno disanje i održavanje higijene. Provođenje ovih aktivnosti kao konačni rezultat ima prevenciju nastanka raznih mišićno-koštanih bolnih stanja, pretilosti, dijabetesa i drugih kroničnih bolesti povezanih s nedovoljnom aktivnosti.

Poglavlje pod oznakom **D** definira Odgojno-obrazovna očekivanja po razredima i područjima te ključnih pojmova. Sadržaj se sastoji od tablica podijeljenih po razredima osnovne i srednje škole (Slika 2). Za svaki pojedini razred je definiran fond sati. Uz pojedino predmetno područje napisan je odgojno-obrazovni ishod na način da je uz pokratu „TZK“ dodana oznaka domene (A, B, C ili D) te brojana oznaka ishoda u sklopu određene domene, npr. TZK C.1.1. U tablici se još nalazi opis razine „dobar“ za ostvarenost pojedinog obrazovnog-ishoda.

1. RAZRED		Osnovna škola – 105 sati godišnje	
		PREDMETNO PODRUČJE	ODGOJNO OBRAZOVNI ISHOD
12	A. KINEZIOLŠKA TEORIJSKA I MOTORIČKA ZNANJA	OŠ TZK A. 1. 1. Izvodi prirodne načine gibanja. OŠ TZK A. 1. 2. Provodi jednostavne motoričke igre.	
	B. MORFOLOŠKA OBILJEŽJA, MOTORIČKE I FUNKCIONALNE SPOSOBNOSTI	OŠ TZK B. 1. 1. Slijedi upute za svrstavanje u prostoru i prema tjelesnoj visini.	
	C. MOTORIČKA POSTIGNUĆA	OŠ TZK C. 1. 1. Prati motorička postignuća.	
	D. ZDRAVSTVENI I ODGOJNI UČINCI TJELESNOG VJEŽBANJA	OŠ TZK D. 1. 1. Primjenjuje postupke za održavanje higijene pri tjelesnim vježbanjem i brine se o opremi za TZKne podatke OŠ TZK D. 1. 2. Slijedi upute za rad i pravila motoričke igre.	

Slika 2: Tablica odgojno-obrazovnih očekivanja za 1. razred osnovne škole³

³ MZOŠ (2019.): Kurikul nastavnog predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura za osnovne škole i gimnazije

Nakon posljednje tablice pojedinog obrazovnog razdoblja, dakle nakon tablice za 4. i 8. razred osnovne te 4. razred srednje škole nalazi se grafički prikaz u kojem je predložena raspodjela predmetnih područja za to razdoblje (Slika 3.)

Slika 3: Prijedlog postotka zastupljenosti predmetnih područja u razrednoj nastavi⁴

Poglavlje E govori povezanosti s drugim predmetima i međupredmetnim temama. Nastavni predmet TZK povezan je s mnogim odgojno-obrazovnim područjima, međupredmetnim temama i nastavnim predmetima. Kada govorimo o povezanosti s nastavnim predmetima, posebno se ističe veza s predmetima iz prirodoslovnog, društveno-humanističkog i umjetničkog odgojno-obrazovnog područja. Povezivanje međupredmetnih tema s nastavom TZK direktno utječe na poboljšanje stječenih kompetencija učenika, povećava se zanimanje za određene teme te se daje prostor za kreativnost prilikom pripreme nastavnih sadržaja učitelju/nastavniku.

Učenje i poučavanje predmeta TZK opisano je u šestom poglavlju (F). Nastava se TZK ne odvija u školskim učionicama, samim tim su priprema i provedba drugačije nego u drugim nastavnim predmetima. Mjesto izvođenja nastave su prikladno opremljene školske sportske dvorane, školska igrališta ili posebno prilagođene prostorije. Od nastave se očekuje da na prvo mjesto stavlja individualnost svakog učenika. Na taj način učenik može ostvariti pozitivne ishode koji su temeljeni na stvarnom predznanju i razini njegovih morfoloških obilježja, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti (NN, 27/2019.). Nastava usmjerena na učenika potiče

⁴ MZOŠ (2019.): Kurikul nastavnog predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura za osnovne škole i gimnazije

cjelokupan razvoj učenika vidljiv kroz stječene vještine od kojih su neke: važnost međuljudskih odnosa, *fair play*, društven pripadnost, kreativno mišljenje, rješavanje situacija, prihvaćanje različitosti, samoaktualizacija, samopoimanje, timski rad, osvješćivanje lokalne i nacionalne pripadnosti.

Posljednje poglavlje (G) opisuje vrednovanje usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda. U njemu se nalaze okvirne smjernice i preporuke o metodama i načinima pogodnim za vrednovanje. Vrednovanje usvojenosti nastavnih sadržaja služi za praćenje napretka pojedinog učenika te za vođenje evidencije. Informiranje o učeničkim postignućima i napretku se naziva izvješćivanje. Ono može biti formalno (npr. dodatak svjedodžbi ili bilješka u e-matici) i neformalno (usmenim putem). Kvalitativni osvrti učitelja iskazuju ukupnost i razine odgojno-obrazovnih postignuća u određenom obrazovnom razdoblju. Sadrže točan i konkretan opis učenikovih dotadašnjih postignuća i napredovanja u predmetu. Vrednovanje se očituje kroz zaključnu ocjenu, koja se sastoji od brojke i opisa: nedovoljan – 1, dovoljan – 2, dobar – 3, vrlo dobar – 4, odličan - 5. Vrednovanje se provodi kroz cijelu školsku godinu i pomoću njega se nastavni proces prilagođava potrebama učenika te ono mora biti jasno i transparentno. Kako bi se utvrdio morfološki status i motoričke funkcije te utvrdila tjelesna sprema i zdravstveni status učenika, provodi se praćenje i provjeravanje. Sukladno Kurikulu (NN, 27/2019.), sadržaji praćenja i provjeravanja su:

- motorička znanja,
- motorička postignuća,
- morfološke značajke, motoričke i funkcionalne sposobnosti,
- aktivnost učenika i odgojni učinci.

Elementi ocjenjivanja koji se kriterijski ocjenjuju su: motorička znanja, motorička postignuća te aktivnost učenika i odgojni učinci (NN, 27/2019.). Oni nisu jednako zastupljeni u zaključnoj ocjeni; 40% nose motorička znanja, 10% motorička postignuća te 50% aktivnosti učenika i odgojni učinci. Tri su sastavnice vrednovanja (vrednovanje za učenje, vrednovanje ka učenju i vrednovanje naučenog), a zaključna ocjena ne mora biti njihova aritmetička sredina. Svaka ocijena treba biti potkrijepljena usmenim obrazloženjem koje za rezultat ima motivaciju za napretkom i pozitivnu sliku o sebi.

5. ANALIZA KURIKULA NASTAVNOG PREDMETA TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA U TALIJANSKOM OBRAZOVNOM SUSTAVU

Nastavni plan i program tjelesne i zdravstvene kulture u Italiji uređuje Ministarstvo obrazovanja, sveučilišta i istraživanja (tal. *Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca*, skraćeno MIUR). Škole samostalno izrađuju trogodišnje planove za provedbu obveznog nastavnog dijela, nastavnih i izvannastavnih aktivnosti, kao i obrazovnih i organizacijskih projekata, koji trebaju biti u skladu s obrazovnim zahtjevima navedene institucije, a obuhvaćaju:

- opće ciljeve odgojno-obrazovnih procesa,
- specifične ciljeve odgojno-obrazovnih procesa,
- aktivnosti kojima će se navedeni ciljevi ostvarivati,
- godišnji broj nastavnih sati za pojedine aktivnosti i predmete,
- godišnji raspored obveznih nastavnih planova i programa,
- opće smjernice za ocjenjivanje,
- opće kriterije za izvedbu pojedinih programa.

2009. godine uveden je Pravilnik o ocjenjivanju učenika, kojim je donesen zaključak kako ocjenjivanje tjelesne i zdravstvene kulture treba biti uključeno u konačan prosjek učenika, a time je i učitelj TZK uključen u procjenu kao i ostali predmetni nastavnici.

Talijanski obrazovni sustav može se podijeliti u četiri stupnja:

1. „*asilo nido*”, za djecu od 0 do 3 godine (Rani odgoj i obrazovanje - za koje Ministarstvo prosvjete nije nadležno),
2. „*scuola dell'infanzia*”, od 3 do 6 godina (Rani odgoj i obrazovanje - za koje je nadležno Ministarstvo prosvjete),
3. „*scuola primaria*”, od 6 do 11 godina (osnovno obrazovanje),
4. „*scuola secondaria di primo grado*”, od 11 do 14 godina (srednje opće obrazovanje).

Srednja škola obvezna je do 16. godine života, a odnosi se na učenike od 14. do 19. godine života (opća srednja škola, tehnička srednja škola i profesionalna).

Osnovno obrazovanje spada pod odgovornost države, a njegovu administraciju centralno provodi ministarstvo nadležno za sustav školskog obrazovanja, trenutno Ministarstvo

obrazovanja i zasluga (*Ministero dell'istruzione e del merito*, MIM). Na lokalnoj razini, općine su odgovorne za organizaciju prostorija i usluga kao što su prijevoz i kantina. Osnovno obrazovanje je obvezno i besplatno za sve. Cilj je osnovnog obrazovanja učenicima pružiti osnovno učenje i osnovna sredstva aktivnog građanstva. Pomaže učenicima da shvate značenje vlastitih iskustava. Nacionalne smjernice za kurikulum (*Indicazioni nazionali per il curricolo della scuola dell'infanzia e del primo ciclo di istruzione*) opisuju cilj osnovne škole kao i kompetencije i vještine koje bi učenici trebali steći do kraja osnovnog obrazovanja. Institucija koja pruža osnovno obrazovanje naziva se „osnovna škola“ (*scuola primaria*). Državne osnovne škole organizirane su u sveobuhvatne zavode. Sveobuhvatne ustanove su pravne osobe koje okupljaju jednu ili više predškolskih, osnovnih i nižih srednjih škola kojima upravlja jedan upravitelj škole. Učenici također mogu pohađati obvezno osnovno obrazovanje u nedržavnim školama s paritetom, koje se smatraju jednakima državnim školama i mogu biti javne ili privatne škole. Pod određenim okolnostima također je moguće pohađati osnovno obrazovanje u privatnim školama bez pariteta – koje nisu priznate kao jednake državnim školama – ili kroz obrazovanje kod kuće (za definicije javne i privatne ustanove pogledajte verziju UNESCO-a iz 2018. OECD/Eurostat priručnik o konceptima, definicijama i klasifikaciji, str. 24-26). U talijanskom obrazovnom sustavu kurikulum se temelji na smjernicama koje školama daju okvir s kojim se moraju pridržavati pri definiranju vlastitog kurikula. U tu svrhu smjernice opisuju opće i posebne ciljeve učenja, obvezne predmete i rasporede. Nacionalne smjernice za svaki predmet postavljaju ciljeve za razvoj vještina koje se očekuju od učenika na kraju osnovnog obrazovanja. Takvi ciljevi su preskriptivni, što znači da se škole moraju pridržavati tih ciljeva kada stvaraju vlastiti kurikulum. Osim toga, Nacionalne smjernice postavljaju ciljeve učenja, koji identificiraju područja znanja, znanja i vještina koje se smatraju neophodnima za postizanje ciljeva. Tjelesna i zdravstvena kultura je obvezan predmet, a izvode ga učitelji razredne nastave. Od školske godine 2022./2023. uvodi se nastava motoričkog odgoja koju izvode učitelji specijalisti za peti razred, umjesto nastave tjelesne i zdravstvene kulture koju izvode učitelji razredne nastave. Od školske godine 2023./2024., nastava tjelesne i zdravstvene kulture proširuje se na učenike četvrtih razreda. Motorički odgoj, u petom i četvrtom razredu, izvodi se dva sata tjedno, čime se povećava tjedni raspored, osim rasporeda od 40 sati koji ostaje nepromijenjen (zakon 234/2021) (<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/teaching-and-learning-primary-education>).

Opći ishodi tjelesne i zdravstvene kulture ne odnose se samo na fizički razvoj učenika, već i na njihov osobni i društveni razvoj. Glavni cilj u smislu fizičkog razvoja, odnosi se na usvajanje

sposobnosti ovladavanja i življenja u vlastitom tijelu s vedrinom i povjerenjem (Linee guida del 4.08.2009 MIUR-Direzione Generale per lo Studente). Ishodi povezani s osobnim razvojem uključuju promicanje novih stilova života – poticanje na redovito bavljenje sportskim aktivnostima i općenito zdravih stilova života. Među navedenim, mogu se istaknuti „poticanje na pristup sportu putem internalizacije načela i obrazovnih vrijednosti” , „naglašavanje sportskih kvaliteta svakog učenika, a posebno onih koji se ne bave sportom i koji misle da nemaju nikakvih sklonosti za to“, „stjecanje ispravnih obrazaca ponašanja ukorijenjenih i u motoričkim aktivnostima i u obrazovanju za zdravlje, okoliš i zakonitost” (Linee guida del 4.08.2009. MIUR-Direzione Generale per lo Studente). U obzir se uzima i psihološki aspekt, odnosno ishodi poput „stimuliranje učenika za pronalazak alata i strategija za suočavanje i prevladavanje vlastitih poteškoća” (Linee guida del 4.08.2009. MIUR-Direzione Generale per lo Studente). Ishodi koji se odnose na društveni razvoj upućuju na brigu o sebi i drugima, poštivanje pravila i doživljavanje natjecanja, primjerice – tjelesna i zdravstvena kultura bi trebala „pomoći učenicima da razviju pozitivan duh i osjećaj za timski rad, a natjecanje kao priliku za samoprocjenu“ (Linee guida del 4.08.2009 MIUR-Direzione Generale per lo studente, l'integrazione, la partecipazione e la comunicazione). Bijela knjiga o sportu (EU, 2007.) navodi opće ciljeve sporta. Isti ciljevi mogu se pronaći u kurikulu tjelesne i zdravstvene kulture u Italiji (Linee guida del 4.08.2009. MIUR-Direzione Generale per lo studente, l'integrazione, la partecipazione e la comunicazione ; Indicazioni operative delle Linee guida del 4.08.2009 MIUR Direzione Generale per lo studente, l'integrazione, la partecipazione e la comunicazione):

- jačanje javnog zdravlja primjenom tjelesnih aktivnosti a time i promicanje zdravog načina života,
- promicanje volontiranja i aktivnog građanstva kroz sport, doprinošenje osjećaju građanstva i dijela zajednice,
- društveno uključivanje putem sporta,
- integracija i ravnopravnost,
- prevencija rasizma i nasilja,
- primjena koncepata održivog razvoja,
- osvještavanje štetnog i trenutnog učinka farmakoloških proizvoda.

Unutar talijanskog kurikula tjelesne i zdravstvene kulture, specifični se ishodi mogu klasificirati u u četiri domene (An assessment of the Physical Education and Sport curriculum of the high school in Italy: official documents and points of view on their implementation, 2018.):

1. Domena proširivanja znanja

Ovom domenom obuhvaćeni su ishodi koji se odnose na tijelo i njegove funkcije, osnovna načela prevencije štetnih aktivnosti, blagotvorne učinke tjelovježbe, osvještavanje štetnih učinaka dopinga, teorije, tehnike i sportske taktike, primjenu prve pomoći, načela dobre prehrane te njen utjecaj na čovjeka.

2. Domena društvenih vještina

Ovom domenom obuhvaćeni su ishodi koji proizlaze iz usvajanja znanja i stjecanja vještina o razumijevanju i svjesnom stvaranju neverbalnih tjelesnih poruka, kritičkom čitanju i razumijevanju tih poruka, primjeni strategija za rješavanje problema, stjecanju odgovornosti, iskazivanje vlastitih potencijala, suradnji s drugima, razvijanju analize i refleksije na vlastite i tuđe uratke, razvijanje stavova, usvajanje specifičnih društvenih uloga, usvajanje ponašanja uz poštivanje sigurnosti sebe i drugih, organizaciju sportskih događanja, važnosti bavljenju sportom i rekreacijskim aktivnostima, ali i primjeni tehnologije te raznih informacijsko-komunikacijskih alata.

3. Domena motoričkih vještina

U domenu motoričkih vještina spadaju ishodi vezani za ostvarivanje različitih motoričkih shema koje služe za rješavanje problema, izvođenje aktivnosti različitog trajanja i intenziteta, razlikovanje varijacija u fiziologiji koje nastaju prakticiranjem sportskih aktivnosti, razvijanje i primjenu složenih motoričkih aktivnosti odgovarajućih dobi učenika.

4. Domena kompetencija

Ova domena obuhvaća ishode vezane za usvajanje temeljnih zdravstvenih i higijenskih načela, primjenu načela u očuvanju vlastitog zdravlja, poboljšanje fizičke učinkovitosti, usvajanje principa međuovisnosti čovjeka i prirode, sposobnost procjene vlastitih izvedbi i kapaciteta prema referentnim vrijednostima, osvještavanje vlastitih tjelesnih mogućnosti, usvajanje zdravih stilova života, usvajanje i primjenu odgovornog ponašanja prema sebi i drugima.

Talijanski službeni kurikulum ne daje nikakve specifične ishode za tjelesnu i zdravstvenu kulturu, već se prema generalnim smjernicama pojedinačno, po školama, izdvajaju zasebne aktivnosti unutar sportskih aktivnosti koje se prakticiraju u sklopu predmeta.

6. USPOREDBA NACIONALNIH KURIKULA NASTAVNOGA PREDMETA TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA U PRIMARNOM OBRAZOVANJU U ITALIJI I HRVATSKOJ

Nakon detaljne analize odgojno-obrazovnog sustava u Italiji i Hrvatskoj, s naglaskom na kurikul tjelesne i zdravstvene kulture, u nastavku poglavlja predstaviti će se komparativna analiza navedenih slučajeva. U smislu ciljeva i usmjerenosti, promatranih s općenitog aspekta, primjećuje se kako je u HR cjelokupan kurikul i odgojno-obrazovni sustav u sklopu osnovne škole usmjeren isključivo na kompetencije učenika, odnosno na ishode koje će učenik po završetku određenog dijela sadržaja moći producirati. Talijanski odgojno-obrazovni sustav u sklopu osnovnoškolskog obrazovanja, kao glavne ciljeve ističe stjecanje temeljnih znanja iz pojedinog područja, za svrhovito funkcioniranje na određenom području. Specifične ciljeve određuju škole samostalno, odnosno nastavnici i pedagozi koji i sami sudjeluju u provođenju istog. Stoga je kurikul osnovnih škola štur i s velikim nedostatcima potrebnih podataka, a kao globalni ciljevi mogu se istaknuti sljedeći:

- pružanje temeljnih znanja i alata u svrhu aktivnog građanstva,
- osvještavanje vlastitih iskustava,
- stjecanje znanja i vještina za osnovnu kulturnu kompetentnost,
- sveobuhvatno razvijanje pojedinca, prema načelima talijanske tradicije i ustava.

U kurikulumu RH kao opći ciljevi ističu se sljedeći:

- sustavno poučavanje učenika s ciljem poticanja i unaprjeđivanja intelektualnog, tjelesnog, estetskog, društvenog, moralnog i duhovnog razvoja, u skladu s pojedinačnim sposobnostima i sklonostima,
- osvještavanje važnosti i značaja materijalne i nematerijalne povijesno-kulturne baštine te nacionalnoga identiteta,
- promicanje svijesti o važnosti jezika kao čimbenika nacionalnog identiteta (hrvatskog) te njegovo sustavno njegovanje,
- odgoj i obrazovanje učenika u skladu s općim civilizacijskim i kulturnim vrijednostima,
- osposobljavanje za življenje u multikulturalnom svijetu,
- osposobljavanje za odgovorno i aktivno djelovanje u zajednici,
- osiguravanje stjecanja temeljnih općeobrazovnih i strukovnih kompetencija,
- osposobljavanje za život i rad u suvremenom, tehnološkom, promjenjivom društvu,

- poticanje samostalnosti, samopouzdanja, odgovornosti i kreativnosti,
- osposobljavanje za cjeloživotno učenje.

Tjelesna i zdravstvena kultura u IT, u općem kurikulumu se nalazi kao njegov sastavni dio, i kao jedan obaveznih nastavnih predmeta. Naglasak unutar odgojno-obrazovnog područja TZK stavlja se na razvoj pozitivnog stava, timskog duha i doživljavanje natjecateljskih sportskih aktivnosti kao dijela sportskog iskustva. Pojedine škole imaju vlastite razrađene kurikule TZK koji obuhvaćaju komponentne timskih igara te stjecanje vještina za primjenu tjelesnih aktivnosti (fitnesa) u svakodnevnicu. Učestalost timskih igara ovisi o sezoni dok se fitnes komponente odvijaju tijekom cijele školske godine. U sklopu kurikula u RH, kao svrha odgojno-obrazovnog područja tjelesne i zdravstvene kulture ističe se usvajanje znanja, vještina i kompetencija za primjenu tjelesnih aktivnosti kao dijela zdravog načina života. Na taj se način omogućuje postizanje punog potencijala pojedinca, u tjelesnom i duhovnom smislu. Tjelesna i zdravstvena kultura nastavnim sadržajima potiče razvoj motoričkih sposobnosti, psihičkih osobina učenika i socijalnih kompetencija. Tijekom osnovnoškolskog obrazovanja, učenici u sklopu tjelesne i zdravstvene kulture upoznaju funkcioniranje, mogućnosti i ograničenja vlastitog tijela, važnosti održavanja tjelesnog zdravlja te utjecaja navedenog na druge aspekte života (duševno i emocionalno zdravlje, zdrave životne navike...). Učenici usvajaju i znanja o prevenciji štetnih životnih navika, ali i njihovog utjecaja na čovjekovo tijelo te o mogućnostima traženja pomoći u slučaju istih. Osim navedenih ističe se i oblikovanje odgovornih pojedinaca, prema sebi i drugima, ali i okruženju koje ih okružuje. Osnovni sadržaji kurikula TZK u RH među učenicima promiču korektno ponašanje i usvajanje sportskih, općeljudskih vrijednosti, koje utječu na razvijanje suradničkog ponašanja i pravilnu komunikaciju.

Odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja TZK u Italiji odnose se na spoznavanje učenika kao dijela društva i prirode, shvaćanja odnosa s drugim pojedincima, izgradnju vlastitog identiteta putem savladavanja sadržaja o dijelovima tijela, osjetilima i percepciji, motoričkim shemama, prehrambenim smjernicama, osobnoj njezi, problemima u okolišu i nezdravim navikama. Sadržaji poput poboljšavanja koordinacije i motoričkih vještina, samoprocjene izvedbe, metoda treninga i tjelesne komunikacije, utječu na učeničke kompetencije za prevenciju nezgoda te osvještavanje vlastitog tjelesnog učinka i samoprocjenu.

Kurikul TZK u RH, navodi generalne ciljeve za pojedine domene predmeta, koji se kasnije razlažu na pojedine ishode po učeničkom uzrastu, a to su: stjecanje teorijskih i motoričkih kinezioloških znanja s ciljem samostalne primjene u svakodnevnoj tjelovježbi, osposobljavanje

za praćenje morfoloških obilježja, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti, obilježja pravilnoga držanja u svrhu kontroliranja, održavanja i unaprjeđenja vlastitih tjelesnih sposobnosti, osposobljavanje za samostalnu provedbu programa s ciljem podizanja razine motoričkih sposobnosti, razvijanje pozitivnog stajališta prema kineziološkim aktivnostima, usvajanje navika redovite tjelovježbe u svrhu podizanja kvalitete života i razine zdravlja, usvajanje odgojnih vrijednosti za vrijeme tjelovježbi i sportskih aktivnosti te primjena istih u svakodnevnim situacijama.

Odgajno-obrazovni ishodi u sklopu talijanskog primarnog obrazovanja predmeta tjelesna i zdravstvena kultura donose se zasebno, prema generalnim ciljevima, od strane pedagoga koji formuliraju navedene sadržaje. U RH, ishodi su navedeni prema odgajno-obrazovnim, predmetnim područjima u sklopu nastave TZK, a dodatno su i razrađeni prema pojedinim razredima. Ishodi su prikazani u sklopu razine „dobar“, a učitelju ili predmetnom nastavniku ostavljena je odluka o detaljnijoj razradi za višu ili nižu razinu. Evaluacija ishoda u IT se temelji na formativno-sumativnom vrednovanju, periodičnom te po završetku cijele godine uz izvješće o uspjehu. Slično tomu, u RH se vrednovanje također provodi sumativno i formativno, međutim uz detaljniju razradu evaluiranja te uz etape vrednovanja za učenje, vrednovanja ka učenju i vrednovanja naučenog. „Elementi vrednovanja nisu jednako zastupljeni pri određivanju zaključne ocjene. U zaključnoj ocjeni motorička znanja čini ukupno 40%, motorička postignuća 10%, a aktivnost učenika i odgojni učinci 50% ukupne vrijednosti zaključne ocjene. Promjene u prostorima morfoloških značajki, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti također su sastavni dio ukupnog vrednovanja učenika“ (NN; 27/2019.).

7. ZAKLJUČAK

Sukladno temeljnim pravima čovjeka, propisanim u Povelji EU (čl. 14), svatko ima pravo na besplatno primarno obrazovanje. Osnovnoškolsko ili primarno obrazovanje postoji u svrhu stvaranja samostalnih pojedinaca koji mogu brinuti o vlastitim navikama, primjereno se ponašati te znati skrbiti o sebi i drugima. Kako bi se taj cilj ostvario, stručnjaci su godinama nastojali formirati određene programe po kojima bi učenici mogli izvući ono „najbolje iz sebe“, stoga svaki predmet koji se poučava u školama ima svoju ulogu i ciljeve. Tjelesna i zdravstvena kultura jedan je od predmeta koji je, u sklopu nastave u primarnom obrazovanju, obavezan predmet. Razlog za uvođenje tjelesne i zdravstvene kulture u odgojno-obrazovni proces je potreba za sustavnom edukacijom o cjeloživotnoj pravilnoj brizi za tijelo i vođenje zdravoga života. Djeca vole igru, a TZK im to omogućuje. Sportska natjecanja i nadmetanja utječu na stvaranje pozitivne slike o sebi, svijetu i želju za daljnjim bavljenjem sportom. Kroz savladavanje motoričkih izazova, učenici usavršavaju svoje sposobnosti i usvajaju naviku za bavljenjem tjelovežbom kroz život.

Usporedba funkcioniranja obrazovnog sustava te kurikula kao dokumenata, na razini dviju država – Republike Hrvatske i Italije, s naglaskom na predmet tjelesne i zdravstvene kulture, ujedno je bila i cilj ovog rada. Analizom navedenoga uočene su sličnosti u formiranju određenih ciljeva, ali i velike različitosti u smislu detaljne razradbe odgojno-obrazovnih ishoda predmeta. Sličnosti koje su se pronašle u obje države temelje se na prethodnim navođenjima i općenitom povijesnom razvoju obrazovnog sustava na razini država članica EU. S obzirom na činjenicu da su se pronašle pod istom teritorijalnom i ustrojstvenom nadležnosti, veliki broj država članica navodi slične ciljeve - razvijanje uzornih vrijednosti, socijalizacija, učenje timskom radu i fair playu, iskustveno učenje, emocionalna kontrola i prihvaćanje pobjede i poraza, prihvaćanje pravila i drugi. Stoga su ciljevi predmeta ono što dvije uspoređivane države povezuje. Međutim, isticanje kompetencije, formiranje i razrada ishoda, ni u čemu ne sliče. U Italiji se učitelji i nastavnici TZK vode prema općenitim smjernicama koje se propisuju na državnoj razini. Učitelji sami nadalje formiraju određene ishode, prema nastavnim sadržajima i područjima koja obrađuju. Navedenim dolazi do oscilacija od škole do škole, jer ne postoje određene smjernice na višoj razini. U Republici Hrvatskoj, na razini države propisan je kurikulum za pojedini predmet, s jasno naznačenim odgojno-obrazovnim područjima, ciljevima pojedinog te tematskim sadržajima. Nadalje se ishodi razrađuju na temelju svakog pojedinog razreda, i to na razini „dobar“ vrednovanja. Nastavni sadržaji integriraju se u cjelokupnu nastavu,

korelirajući s drugim predmetima, kao i međupredmetnim temama. Sve navedeno doprinosi stjecanje kompetencija te omogućavanje svim učenicima jednak pristup. Učitelj ima zadatak oblikovanja ishoda za više i niže razine vrednovanja, prema vlastitoj procjeni, stoga mu se pruža sloboda u nastavnom procesu. Iz svega navedenoga zaključujemo kako je kurikulum predmeta TZK u Italiji jako loše razložen, učenici ni učitelji stoga nemaju predodžbu o ciljevima koji se trebaju ostvariti, a učenici ovise o kompetencijama učitelja i njihovom oblikovanju nastavnih sadržaja.

8. SAŽETAK

Suvremeni se način života često karakterizira kao sjedilački te je stoga usvajanje navika bavljenja sportskim aktivnostima i vođenje zdravoga života vrlo važno. Takve se navike stječu kroz formalno obrazovanje u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture. Odgojno-obrazovni proces tjelesne i zdravstvene kulture propisan je kurikulumom na nacionalnoj razini i razlikuje se od države do države. Teritorijalno susjedne države, Italija i Hrvatska, imaju različite kurikule nastave tjelesne i zdravstvene kulture. Glavna sličnost među njima je poticanje zdravog načina života i stjecanje pedagoških kompetencija za cijeli život.

Ključne riječi: obrazovanje, tjelesna i zdravstvena kultura, kurikulum, Italija, Hrvatska

9. ABSTRACT

The modern way of life is often characterized as sedentary, and therefore adopting the habit of engaging in sports activities and leading a healthy life is very important. Such habits are acquired through formal education in Physical and health education. The educational process of Physical and health education is prescribed by the curriculum at the national level and differs from country to country. Territorially neighboring countries, Italy and Croatia, have different curriculum for teaching Physical education and health. The main similarity between them is the encouragement of a healthy lifestyle and the acquisition of pedagogical competences for life.

Key words: education, Physical education and health, curriculum, Italy, Croatia

LITERATURA

1. Ascione, A., Di Palma, D., Napolitano, S. (2018) Social Inclusion and Education Through Sport and Technology. *Sport Science* 11, str. 52-56.
2. Bailey, R. (2005) Evaluating the relationship between physical education, sport and social inclusion. *Educational review*, 57(1), str. 71-90
3. Cloes, M., Laraki, N., i Pieron, M. (2004). PE teachers competencies: which ones are considered as the most important and where are they acquired? U: V. Klisouras, S. Kellis, i I. Mouratidis (Ur.), Zbornik radova: Athens 2004: Pre-olympic Congress (str.8 - 13). Thessaloniki: Aritotle University of Thessaloniki
4. Dacica L. (2014) The role of physical education and sports. The 6th International Conference Edu World 2014 "Education Facing Contemporary World Issues"
5. Di Palma, D., Ascione, A., & Napolitano, S. (2018) Education to school inclusion through sport. *Sport Science* 11 (2018) Suppl 1, str. 42-46
6. Eurydice. Italy. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/teaching-and-learning-primary-education>, pristupljeno 27. srpnja 2023.
7. Findak, V. (2009). Kineziološka paradigma kurikula tjelesnog i zdravstvenog odgojnoobrazovnog područja za 21. stoljeće. *Metodika*, 10(2), 371-382.
8. Findak, V., Metikoš, D., Mraković, M. i Neljak, B. (1996). Primijenjena kineziologija u školstvu - NORME. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor. Neljak, B. (2013). Opća kineziološka metodika. [General Kinesiology Teaching Methodology]. Zagreb: Gopal d.o.o.
9. Findak, V. (2003): Metodika Tjelesne i zdravstvene kulture, Zagreb: Školska knjiga
10. Gallardo, M. (2006). Evaluating Professional Competencies for Labour Placement of Physical Education Teacher. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 4(3), 469 – 492
11. Greblo Z., Lorger, M. (2009) Roditeljska potpora djeci u momčadskim i ostalim sportovima. Zagreb: Kineziološki fakultet
12. Hackensmith, C.W. (1966), History of physical education, New York, Harper & Row
13. Hardman, K., Naul, R. (2002). Sport and physical education in the two Germanys, 1945-90. In: R. Naul, & K. Hardman (Eds.) Sport and Physical Education in Germany, London/New York: Routledge, str. 28-76
14. Kostanić, D., Prlenda, N., i Cigrovski, V. (2011). Razlike u kompetencijama u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture u nekim zemljama Europe. U: I. Prskalo i D. Novak (Ur.)

- Zbornik radova: 6. Kongres FIEP-a Europe - Tjelesna i zdravstvena kultura u 21. stoljeću - kompetencije učenika, (str. 262 - 270). Poreč: Hrvatski Kineziološki savez
15. Kougioumtzis, K., Patriksson, G., i Stråhlman, O. (2011). Physical education teachers' professionalization: A review of occupational power and professional control. *European Physical Education Review*. 17(1), 111 – 129
  16. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2019.): Kurikulum nastavnog predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura za osnovne škole i gimnazije
  17. Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca Direzione Generale per lo studente, l'integrazione, la partecipazione e la comunicazione Ufficio primo, https://www.istruzione.it/archivio/web/istruzione/prot4273_09.html
  18. Naul, R. (2002). Concepts of Physical Education in Europe. *ICSSPE-Bulletin*, Vol. 34 (2002), pp. 14 – 15.
  19. Parks, M., Solmon, M.; Lee, A. (2007) Understanding classroom teachers' perceptions of integrating physical activity: A collective efficacy perspective. *J. Res. Child. Educ.* 21, str. 316–328.
  20. Petani, R. (2011) Odnos roditelj-dijete. U: Maleš, D. (Ur.), *Nove paradigme ranoga odgoja* Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta, Zavod za pedagogiju
  21. Službeni list Europske unije (2016.) Povelja Europske unije o temeljnim pravima (2016/C 202/02), Lisabon
  22. Sallis, J. F. i McKenzie, T. L. (1991). Physical Education's Role in Public Health. *The Research Quarterly for Exercise and Sport*, 62, 124-137
  23. Sindik, J. (2008) *Sport za svako dijete*. Buševac: Ostvarenje d.o.o.
  24. State of health in EU Hrvatska: Pregled stanja zdravlja I zdravstvene zaštite 2021. https://health.ec.europa.eu/system/files/2022-01/2021_chp_hr_croatian.pdf, pristupljeno 19. kolovoza 2023.
  25. Valente, A., Tudisca, V., Demurtas, P., Tintori, A. (2018.). An assessment of the Physical Education and Sport curriculum of the high school in Italy: official documents and points of view on their implementation, p. 27 IRPPS Working papers 110/2018
  26. Whipp, P. R., Hutton, H., Grove, J. R., & Jackson, B. (2011) Outsourcing physical education in primary schools: Evaluating the impact of externally provided programmes on generalist teachers. *AsiaPacific Journal of Health, Sport and Physical Education*, 2(2), 67-77
  27. Wood, T. D. i Cassidy, R. (1930). *The new physical education*. New York: Macmillan.

PRILOZI

Slika 1: Predmetna područja kurikuluma TZK.....	21
Slika 2: Tablica odgojno-obrazovnih očekivanja za 1. razred osnovne škole.....	23
Slika 3: Prijedlog postotka zastupljenosti predmetnih područja u razrednoj nastavi.....	23

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Janja Kekez, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice primarnoga obrazovanja, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 11. rujna 2023.

Potpis

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce _____, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mojega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, _____

Potpis

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica: Janja Kekez

Naslov rada: Usporedba kurikula nastave tjelesne i zdravstvene kulture primarnog obrazovanja u Italiji i Hrvatskoj

Znanstveno područje i polje: Metodika nastave tjelesne i zdravstvene kulture

Vrsta rada: Diplomski rad

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
Lidija Vlahović, izv.prof.dr.sc

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
Dodi Malada, v.pred.dr.sc.

Bojan Babin, dr.sc, asistent

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/~~diplomskog~~/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* (NN br. 119/22).

Split, rujan,2023.

Potpis studenta/studentice:

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.